

GLAS

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

L. XIII. 16

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

15. 9. 1966

O GOTSKEM IN RENESANČNEM STENSKEM SLIKARSTVU NA SLOVENSLEM

(Ob osemdesetletnici Frana Steleta)

Marijan Marolt

Kako in katere srednjeveške freske so odkrivali na Slovenskem že pred in med prvo svetovno vojno, danes pri pomanjkanju zadevne literature na tujem ni mogoče vsaj približno rekonstruirati. Znano mi je, da je nekaj tega odkril že Konrad Črnologar, zaupnik tedanjega avstrijskega centralnega urada za varstvo spomenikov in da je Francé Stelè iz takrat znanih dveh signiranih del Ioanesa de Laybaco, Janeza Ljubljanskega sestavil svojo doktorsko disertacijo na dunajski univerzi. Zatem je moral Stelè k vojakom, bil je na Ruskem ujet in se je kot jugoslovanski dobrovoljec podobno kot dr. Mole vrnil iz Sibirije v domovino, kjer so njegovo umetnostno-zgodovinsko delo nagradili s tem, da so ga imenovali za konservatorja na novo ustanovljenega slovenskega spomeniškega urada. V prvem letniku Zbornika za umetnostno zgodovino, menda l. 1920 ali 1921 je v obeh snopičih letnika objavil nekoliko predelano disertacijo o Janezu Ljubljanskem in njegovih delih na Visokem pod Kureščkom in na Muljavi. V Steletovi objavljeni disertaciji ni to menda naravnost rečeno, a je iz nje nekako slutiti, kot bi bil Janez Ljubljanski nekakšna osrednja umetniška osebnost v slovenskem gotskem slikarstvu, kar velja vključ silno številnim novim odkritjem še danes.

Avstrijski spomeniški urad je bil organiziran po kronovinah in tako je bil ljubljanski tozadevni urad omejen le na kronovino Kranjsko. Zaupnika tega uradiča sta bila poleg že omenjenega učitelja Črnoglarja tudi slikar profesor Frankè in duhovnik Avsec, a vsi ti so bili umetnostni zgodovinarji le bolj po sili, dasi so s skromnimi sredstvi marsikaj koristnega našli in ohranili. S preureditvijo spomeniškega urada za vso Slovenijo in dr. Steletom kot njenim vodjo se je njegov delokrog bistveno razširil. Prva leta Jugoslavije je bilo dr. Steleta sploh težko v Ljubljani dobiti, bil je takorekoč stalni potujoči raziskovavec. Že slovenska Štajerska je po obsegu znatno presegala okrnjeno Kranjsko, a posebno važno gradivo je nudilo še Prekmurje. Seveda okolje Steletove disertacije ni bila edina snov, katero je konservator dalje razvijal, spomeniško gradivo je obsegalo ogromen časovni razmah od prehistorije do takrat baš razvijajočega se ekspresionizma. Takrat precej bolehn dr. Stelè je razvil neverjetno agilno delavnost. Saj je bil kot urednik Dom in Sveta prvi vodnik moderne slovenske literature. V likovno umetnostni stroki nam je napisal prvo slovensko umetnostno zgodovino (Oris), a njegovo zanimanje je veljalo tudi bizantinskemu umetnostnemu področju v Jugoslaviji in dr. Stelè je bil eden najštevilnejših referentov na bizantoloških kongresih. Kdo se ni čudil njegovim študijam o Valvaserjevi grafični delavnosti, o zgodovinskem umetniškem razvoju Ljubljane in njegovem sodelovanju z arh. Plečnikom? Napisal je Monumenta artis Slovenicae, zgodovino umetnosti v Zapadni Ev-

(Dalje na 2. str.)

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Zgodovinski odsek

Deseti kulturni večer v soboto 17. septembra ob sedmi uri v dvorani
Bullrich, Sarandí 41

SLOVENSKO GOTSKO IN RENESANČNO STENSKO SLIKARSTVO

Predava g. Marijan Marolt

„Slikarstvo je v slovenski kulturi najuspešnejša in najbolj priljubljena likovna umetnostna vrsta; kadar govorimo o umetnosti, mislimo predvsem na slikarstvo in tudi priče likovno umetnostnega snovanja med nami so uglasene predvsem z ozirom na slikoviti izraz. Bela, v zelenje hribovite narave postavljena vaška podružnica, poslikani gotski „kranjski“ prezbiterij, naša kmečka hiša, pa naj pripada gorenjskemu ali panonskemu tipu, in arhitekture naših vasi in mest izražajo predvsem slikovite momente. Celo kozolec, ta vzor porabne smotrnosti in suhe ogrodne gradbene doslednosti, je za naše lepoto pojmovanje popoln, živ in mikaven samo v slikoviti sproščenosti, če kaže neštete služajne skrivljenosti, ki blažijo togo pravilnost njegovih črt. Naše ljudsko umetnostno zanimanje se osredotočuje predvsem na živahen, pisan, slikoviti izraz, o čemer priča naš poslikani čebelnjak, naša poslikana kmečka hiša, poslikana skrinja, predvsem po poslikana cerkev. Kakor spremljamo delo z lahkotnim ritmom ljudske popevke, tako se zdi materialno okvir našega ljudskega življenja po slikovitem nagnjenju ubran v praznični izraz pisanega življenjskega okolja. O slovenski arhitekturi posebej smo v „Večnostni arhitekturi“ (str. 106-7) zapisali: „Dovzetno pa se je odprlo naše srce za njene razpoloženske, miljejske, ali kratko vizionarne poteze, ter smo po najskromnejši arhitekturi, ki je naši domačiji lastna, zapeli njeni naravni lepoti s steborskimi liki izražen napev, poln lirične mehkebe in od vseh strani odmevajočih odpevov. Tudi ko smo v baroku postajali že svojsko dejavni, se nam oni pravi problemski čut za arhitekturo še ni prebudil in sta naš arhitekturni svet obvladala še v celoti lirična muzikalnost narodne popevke in barvitost ljudske umetnosti.“

Različni so vzroki, da smo se prav po slikovitem izrazu svojega življenjskega prostora uveljavili v svetu. Predvsem je po svoji zemljepisni naravi izredno slikovita, pisana in razgibana zemlja, kjer živimo... drugič je v zapadnoevropski umetnostni kulturi, kateri Slovenci poldrugo tisočletje pripadamo, slikarstvo prav posebno veljavno... in zapadnoevropsko umetnost lahko v veliki meri postavimo pod znak slikarstva... Za naše posebno razmerje do likovne umetnosti pa je končno značilno, da smo se globlji umetnostni problematiki odprli šele na slikoviti stopnji zapadnoevropskega razvoja v baroku, in smo se po nji približali tudi problemsko poglubenemu razumevanju kiparstva in stavbarstva...“

Fr. Stele:

„Slovenski slikarji“ str. 8-9

CORREO
ARGENTINO
SUC. 6

TARIFA REDUCIDA

CONCESION 6228

R. P. I. 847847

— Kardinal William Conway, nadškof Armagha na Irskem, je ob zlatem jubileju Vitezov sv. Kolumbana izjavil da je Drugi vatikanski koncil dal bolj bogat in popoln pomen vlogi laikov v življenju cerkve. Kardinal je tej vplivni zvezi katoliških laikov poudaril nujnost intenzivnega in pravilnega preučevanja koncilskih dokumentov: „Če bi verniki brali samo časopisne članke ali knjige, ki tolmačijo koncil, ne da bi naravnost poznali dokumente, bi s tem sebi hudo škodili; bogati koncilski nauk sam, zveden na vrsto obične in propagandističnih gesel, bi postal popolnoma izpačen.“

— V začetku julija je v Freiburgu/Breisgau umrl slavn biokemik Georg Karl de Hevesy, Nobelov nagrajenec za kemijo in ud Papeške akademije znanosti. V svoji stroki vodilni znanstvenik, (1923 je odkril element 72 hafnium) mož globoke katoliške vere, je bil pred 80 leti rojen v Budapešti. Ko je 1943 dobil Nobelovo nagrado za uvedbo izotopov kot indikatorjev zlasti v biološko in medicinsko raziskovanje, je učil na univerzi v Stockholmu. Leta 1943 ga je Janez XXIII imenoval v Papeško akademijo znanosti. Tri tedne po smrti predsednika Papeške akademije znanosti, astronoma prof. George Lemaitre (Louvain), Eddingtonovega in Einsteinoevega sodelavca, tvorca znamenitih teorij k kozmogoniji, je ta visoka znanstvena ustanova vnovič v žalovanju.

— Odkrili so doslej neznane skladbe Georga Fr. Haendla in sicer v Hannoveru. Vse so pisane za čembalo. Rokopis je Haendlov. Skladbe so prvič izvajali na letošnjem hannovrskem festivalu "Evropski vrt do leta 1700".

— Konec julija je Slovenijo zajel škandal, ki se je dogodil na Bledu in si je lastil celo ime „kulturni škandal“. Tujskoprometni urad je namreč dovolil skupini ljubljanskih hulinganov prirediti v nedeljo 31. julija v Kazinu poseben festivalni koncert, ki je zvalil mnogo domačega in tujega občinstva, ker

si je nadel lažno ime „Leteči kamni“. Ljubljansko „Delo“ je nato prejelo kopico protestnih pisem, ker je koncertni festival spravil v nevarnost umetnostno razstavo G. A. Kosa in Z. Kalina. Njune plastike — „Delo“ piše o milijonskih vrednostih — so komaj rešili pred posledicami razgrajanja in razbrzdanosti, ko se festival ni zadovoljil samo z dvorano, ampak se je širil po vsem splotju. Vse se je potem vpraševalo, kako je mogla turistična zveza dovoliti koncert skupini, popolnoma neznani in brez vseh predhodnih dokazov o svojih ciljih in namenih. „Leteči kamni“ so namreč bili fantje iz Jesenic in Ljubljane, ki so v nemščini in angleščini napovedali, da so res dostojen ansambel. „Razvneti in podivjana mladina je ob zvokih glasbe in onemoglih krikih nastopajočih padala v nekakšno ekstazo ter med metanjem jaje vdiral na oder in med občinstvo. Posamezniki so se celo slachili ter odmetavali oblačila.“ — List pravi, da je vsega kriv tisti, ki je dovolil nastop. Dva dni pred festivalom, torej pravočasno, so krajevni zastopniki kulturnih in umetnostnih ustanov opozorjali, kaj se bo zgodilo umetninam v sosednih prostorih, pa ni nič pomagalo. Direktor turističnega urada Jože Kapus je imel zaprta ušesa. „Če bo šlo tako naprej, bo ogrožena kulturna raven turističnega centra, kakršen je Bled...“ Protestno pismo so podpisali odborniki in predsedniki kulturnih in prosvetnih ustanov na Bledu in v Radovljici.

— „Pika na jeziku“ je naslov članka v Delu dne 3. avgusta, kjer pravi: „Nezadovoljni dopisnik je ob pismih bralcev v Delu nekaj godrnjal proti jezikovni rabi pri izdelkih Kolinske tovarne hrani. Toda iz tovarne so mu odgovorili, da se hudo moti. Ne samo, da že vrsto let dajejo v skrbi za pravilnost jezika vsak tekst navodila v korekturo slavistu, ampak zdaj so šli v teh prizadevanjih še dalje in zaprosili za sodelovanje naše strokovne znanstvene ustanove, da bi se, pravijo, ognili tudi najmanjšemu jezikovnemu spodrsljaju. Človeku je resnično toplo pri srcu, ko bere besede, ki pričajo o taki skrbi za našo milo slovenščino. In ker je pregledan 'vsak tekst navodila', brez skrbi vzame v roko izdelek te tovarne, in srce mu igra, ko bere v pristni, kleni slovenščini: 'Sterilizirani pšenični zdrob DOJENČEK. Uporabljamo poseben novodobni način, da v zdrobu uničimo ves škodljiv mrčes, ne glede na to, koliko je razvit. Hranite v suhem in zračnem prostoru. Etiketa zavarovana z zakonom.' — Ampak, ne, dragi bralci, to je prelepo, da bi bilo res! Ne, sploh ni tako! V resnici se ta zdrob ne imenuje Dojenček, ampak BEBI, kajpada, in besedilo se glasi takole: 'BEBI, pšenični zdrob je bil podvržen posebnem modernem postopku v cilju uničevanja vseh insektnih škodljivcev bilo ka-

tereza razvojnega stadija. Hranite na suhem in zračnem prostoru. Etiketa zakonom zaščitena.' — Pa nikar ne mislite, da je to morda srbohrvaško besedilo. To je natisnjeno na drugi strani in je šaljiva mešanica istih napak iz slovenskih besed in skladnje. — Kdo ve, ali je bilo to besedilo 'podvrženo jezikovnemu pregledu' slavista? In če je bilo, ali bo treba tudi tega slavista 'podvreči posebnem pregledu'?"

— Letos je glasbena Ljubljana doživela svojo senzacijo. Konec marca 1966 je na koncertu Slovenske filharmonije nastopil virtuoz Jehudi Menuhin. Kritiki Primož Kuret piše, da je „vzdušje na koncertu bilo neobičajno“ ... „Dvorana je bila nabita do zadnjega kotička in je pozorno spremljala igro proslavljenega violinista. Menuhin je iz svojega standardnega repertoarja igral Bachov koncert v c-duru in Brahmsov Violinski koncert. Njegovo igro odlikuje izredna sproščenost, obvladanje najtežjih violinjskih tehničnih problemov in seveda čvrst in trden ter v konceptu popolnoma jasen pojem o interpretaciji. Orkester pa se ni predstavil v svoji najboljši formi... V sogri s solistom se se bolj ujemali pri Brahmsu kot pri Bachu... Dirigiral je Bogo Leskovic.“

— Sredi junija je bil v Parizu spet mednarodni baletni festival in so se ga udeležili baleti iz Nizozemske, Francije, Belgije, Romunije in Avstralije. Posebnost je bil balet Maurica Bejarta, ki nastopa pod imenom mednarodni balet. Iz Rusije je prišel leningrajski balet Kirov, ki je seveda prejel vse glavne nagrade. Izvolili so tudi "aristokratski baletni par" in sta bila nagrajena s tem naslovom vodja baleta iz Hamburga Peter Van Dyk in indijska plesalka Balančinove šole Marija Tallchilev. Maurice Bejart je odnesel naslov najboljšega sodobnega koreografa. — Sicer pa Bejartov balet nima stalnega odra in potuje po Evropi in po vsem svetu. Prav proti koncu sezone je bil v Benetkah in Milanu, po ljubljanskih listih so ga pričakovali tudi na letošnjem ljubljanskem mednarodnem baletnem festivalu — vendar je ostalo samo pri želji.

— Ameriški magnat J. Hirschhorn je daroval državi svojo galerijo, ki obsega 6300 slik, grafik in kipov. Cenijo jo na 50 milijonov dolarjev. Takoj pa je priložil vsoto milijon dolarjev za nadaljni nakup modernih sodobnih umetnin. Vlada se je odločila, da bo za zbirko zgradila poseben muzej blizu National Gallery. Zbirka obsega mnoga dela iz hetitske, antične grške in rimske umetnosti, in sega do najnovejših časov; poleg del Moneta, Gauguina, Renoira, Cezanna so tudi še dela Picassa, Modiglianija, Van Gogha, Rodina, Kadinskega in drugih.

NAŠE PRIREDITVE

Enajsti kulturni večer, sobota 1. oktobra
ob sedmih, salon Bullrich

Ruda Jurčec

SODOBNA MEMOARNA LITERATURA

•

Dvanajsti kulturni večer, sobota 15. oktobra
ob sedmih, salon Bullrich

Dr. Srečko Baraga

VAUHNKOVA NEVIDNA FRONTA

•

Trinajsti kulturni večer, sobota 5. novembra
ob sedmih, salon Bullrich

Predaval bo

Msgr. Anton Orehar

•

Štirinajsti kulturni večer, sobota 19. novembra
ob sedmih, salon Bullrich

Predaval bo

Božo Fink

(Dalje s 1. strani)

ropi, mnogo del iz slovenske umetnosti in slavnostni zbornik ob njegovi sedemdesetletnici našteva v Steletovi bibliografiji težke stotake njegovih znanstvenih spisov. Državne meje za njegovo delo niso obstajale in zlasti v vprašanih gotskega stenskega slikarstva je bil stalno na tekočem o vseh znanstvenih doganjanjih v sosednih državah.

Vloga Slovenije v stenskem slikarstvu od 13. do 16. stoletja v bogastvu snovi od Ligurijskega morja do Kvarnera je bila ves čas v središču znanstvenega dela tega vsestranskega zgodovinskega raziskovavca. Njegova nova odkritja in študij znanstvenih dogajanj sosednih učenjakov, pa vestno spremljanje konservatorja po slikarju Sternenu so mi omogočili stilni prikaz gotskega in renesančnega stenskega slikarstva, ki je v petdesetih letih po objavi disertacije o Janezu Ljubljanskem snovno silno narastel in si pridobil svoj obče priznani evropski pomen.

Sobota dne 3. in nedelja dne 4. septembra sta bila za slovensko emigracijo in za Slovensko vas pomemben praznik. Organizirana je bila prva knjižna razstava emigracijskih založb in je bila prireditev doslej največja razstava slovenskega emigracijskega tiska. Razstavljenih je bilo v primerno urejeni in okrašeni dvorani 270 publikacij in v komaj nekaj manj kot 20 urah razstavnega časa je bilo prodanih v razmeroma majhnem slovenskem naselju 388 knjig ter je izkupiček znašal 57.891 pesov. (Založbe so za to priliko dale poseben popust, večinoma je znašal 20 odstotkov). Reči je treba, da so bili prireditelji nad uspehom presenečeni, saj šteje naselje vsega okoli 540 duš in je število mladine veliko.

„V vsako družino slovensko knjižnico“

Prireditev je bila pod geslom: „V vsako družino slovensko knjižnico“. Začela se je v soboto 3. septembra, ko je bila ob 20. uri slovesno odprta. Za to priliko je predaval pesnik in pisatelj g. Fr. Sodja, CM in je takoj za tem že bilo prvo vodstvo. Prvi obiskovalci so mogli takoj opaziti izrednost, ko so sicer zelo razsežno dvorano v celoti zasedle knjižne mize in police s kupi knjig in periodičnih publikacij. Gotovo nikdo ni pričakoval, da se je v preteklih dvajsetih letih, toliko ustvarilo na polju graditve duhovnih dobrin. Povezavo s starejšim slovenskim tiskom v Argentini so delali prvi letniki verske revije Duhovno življenje in sicer so bili razstavljeni prvi izvodi, ki jih je uredil še pokojni Kastelic ter nato zvezki, kakor so izhajali pod tуди že sedaj pokojnim msgr. Janezom Hladnikom. Takoj so največ pozornosti zajele mize z rastavo mladinske književnosti in pa razstavljene knjige Mohorjeve družbe iz Celovca. Po drugih mizah je bilo tudi mnogo tiska iz Severne Amerike ter Kanade in iz Avstralije so bili zvezki družinske revije Misli in nekaj števil melbournskega Vestnika. Na sredi je bila posebna skupina treh miz z deli pisateljev Karla Mauserja, Fr. Sodje in Rude Jurčeca.

Glavna prireditev v nedeljo 4. septembra se je začela popoldne ob štirih in je o „Lepoti slovenske knjige“ spregovoril predsednik Slovenske kulturne akcije in pisatelj g. Ruda Jurčec. Opozoril je na čudovito pot, ki jo je do sedaj prehodila slovenska knjiga od Trubarja do današnjih dni, ko se je izkazalo, da slovensko knjižno ustvarjanje res nikdar ni zaostajalo za stvaritvami večjih kulturnih narodov ali skupin. Seveda takšno delo priča še o tem, da se je slovenska kulturna zakladnica opojala iz talentov, ki so bili slovenskemu narodu podarjeni v izredni meri in ko se sedaj ustvarjajo in grade v vsaki hiši družinske knjižnice, se naj starši in vzgojitelji tudi zavedo, koliko takih in podobnih talentov je bilo zaupanih njihovim otrokom, mladini naših časov; za usodo mladine in njenih talentov pa smo vsi odgovorni. — Kakor prejšnji večer tako sta bili tudi do konca razstave, to je do večernih ur, opravljeni še dve vodstvi in sicer sta obilnim navzočim od mize do mize razlagala ponujano bogastvo gg. Maks Jan in Šušteršič. Še pred koncem razstave je bila miza z mladinskimi knjigami že skoraj izpraznjena, podobno pa je bilo tudi s sicer velikimi kupi mohorjevck.

Razstavljajoče založbe

Sodelovale so naslednje založbe: Slovensko dušno pastirstvo, Slovenska kulturna akcija, Svobodna Slovenija, Slovenski lazaristi, Salezijanci, Družabna pravda, Slovenski protikomunistični borci (založbi Vestnik in Tabor), Slovenska fantovska zveza in Slovenska dekliska organizacija, Rožmanov zavod Adrogué, Gibanje za slovensko državo, Zedinjena Slovenija, Slovenska tiskovna družba Baraga, Južnoameriška Baragova Zveza ter samozaložniki, izven Argentine pa so bili navzoči tiski založb: Tabor, Trst; Setev, Trst; Mohorjeva družba, Celovec in pa oba lista iz Avstralije ter založba Božje besede v Torontu v Kanadi, dalje pa še listi in publikacije iz ZDA: Ameriška domovina, Ameriški Slovenec, Odmevi ipd.

Ob vsem tem bogastvu se je pogosto slišal zelo zanimiv komentar: „Ali je vse to res — ali smo res vse to izdali in še izdajamo..., a vse gre tako tiho po svoji poti...“

Grafikoni

Moderna razstava ali podobna prireditev ne more biti brez grafikonov. Na prvem mestu je bil pregled delovanja društvene knjižnice v Slovenski vasi. Pokazal je, kako velik je bil zagon izposojevalcev v prvih letih in je nato za dobo dveh ali treh let nekoliko popustil, vendar se v zadnjih dveh letih močno dviga. Društvena knjižnica je bila dejansko pripravljena za naslednji korak — med svojimi obiskovalci je gojila ljubezen in plamen, ki naj sedaj uresniči glavno misel razstave, da naj ne bo več nobene slovenske hiše v Slovenski vasi, ki ne bi imela družinske knjižnice. Naslednji grafikon je pokazal razširjenost slovenskih knjig in periodičnega tiska v Slovenski vasi. Med periodičnim tiskom je na prvem mestu Duhovno življenje (73); sledi Glas SKA (42). Ker sta Oznanilo in krajevni list Slovenska vas mišljena kot farni glasili, na grafikonu ni bilo njunih števil. Nad mizo Slovenske misijonske zveze je bil poseben grafikon, kako so Katoliški misijoni razširjeni po vsem svetu; najprej v obeh Amerikah, nato pa po drugih kontinentih.

Delavnost posameznih založb

Sestavljen je bil tudi grafikon o izdajateljski delavnosti posameznih založb. Skupno je bilo v osemnajstih letih v Argentini natisnjenega 45.660 strani periodičnega tiska ter 29.530 strani knjižnega tiska. Če vzamemo vse skupaj, znaša natis v manj kot dvajsetih letih 75.190 strani, to se pravi

(Dalje na 6. strani)

Že lani je bilo opazno, da ob podelitvi Pulitzerjevih nagrad niso nagradili nobene drame. Žirija pa prisojla nagrade delom, ki so bila uprizorjena v pretekli sezoni v gledališčih na Broadwayu. Lansko so združili z letošnjo in vse prisodili avtorjem iz Evrope. Prvo nagrado je prejel na švedskem živeči nemški dramatik Peter Weiss za „Zasledovanje in smrt J. P. Marata“. Delo so glavni gledališki kritiki proglasili za letošnjo najboljšo delo. Uprizoritev je pripravila londonska dramska skupina in sicer pod vodstvom Petra Brooka. Zanimanje je bilo tolikšno, da so morali gostovanje podaljšati. Drugo nagrado so podelili Ircu Brianu Frielu za komedijo „Philadelphia, tukaj sem...“. Tretja nagrada je pripadla štiridesetletnemu Angležu Petru Sheffertu za dramo „Kralj lovi sonce“. Na četrtem mestu je bil John Osborne z delom: „Nespremenljivo pričevanje“.

— Zdravstveno stanje Dimitrija Šoštakoviča se naglo boljša. Ko so izvajali Čajkovskega šesto simfonijo na festivalu v Leningradu — festival je bil posvečen Čajkovskemu — je bil v dvorani navzoč tudi Šoštakovič. Med izvajanjem mu je postalo slabo in so ga naglo prepeljali v sanatorij; ugotovili so infarkt. Zdravniki so sedaj začeli izjavljati, da je izven nevarnosti in bo zato mogel dirigirati glavne koncerte ob svoji šestdesetletnici. Jubilej pade v september in slavnosti bi se začele z izvedbo prve simfonije, ki jo je Šoštakovič napisal točno pred 40 leti. Najbolj popularna pa je njegova VII. simfonija, ki nosi ime Leningrajska simfonija. Pri svojih delih se š. drži stare šole, vendar pozna moderne oblike in se jih tudi poslužuje.

— Pred meseci je z letnico 1965 oddelek za muzikologijo filozofske fakultete v Ljubljani izdal prvo številko Muzikološkega zbornika. Revija je prva te vrste pri Slovincih in je s strokovnjaki dr. Cvetko zbornik zasnoval. Pri prvem zvezku je vsebinski poudarek na slovenski glasbeni zgodovini. A. Rijavec piše o glasbi v šolskih redih ljubljanske protestantske stanovske šole s seznamom slovenskih glasbenikov v graškem Ferdinandeju. J. Šivic je napisal daljši esej o problematiki uprizorjanja Rossinijevih oper na odru stanovskega gledališča v Ljubljani. Zanimiv je prikaz št. Bulovčeve o uglasbitvah Prešernovih pesmi. (Dosedaj obsega spisek 250 enot.) Neslovensko publicistiko zastopa M. Velimirovič z biografskim prispevkom o malo znanem skladatelju Giovanniu Sebenicu, ki bi utegnil biti že po imenu iz hrvatskega Primorja. M. Lipovšek razpravlja o problematiki Bachove trobente.

— Dne 5. avgusta je Delo prineslo notico: „Obiščite Bled - z otokom sredi romantičnega jezera. Izredna kopalna sezona, zabavno življenje, ne zamudite prilike in ogledite si Bled - največje alpsko letovišče Jugoslavije, le 4 km od glavne ceste... Še več podobnih poklonov beremo na prospektu, ki propagira obisk Bleda v slovenskem, angleškem, italijanskem in nemškem jeziku. Prav je tako. Naš Bled zasluži široko propagando. Lep kup omenjenih prospektov je na obmejnem prehodu na Ljubelju, le lokacija so zelo nerodno izbrali. Prospekti niso nikjer drugje kot v WC v poslopju carinarnice in ker ni drugega papirja, skorda ni dvoma, čemu so prospekti namenjeni.“

TEOLOŠKI ODSEK SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE — USTANOVLJEN

Po daljših podrobnih pripravah je bil ustanovljen Teološki odsek pri Slovenski kulturni akciji. Zaenkrat so njegovi člani gg. duhovniki msgr. Anton Orehar, dr. Mirko Gogala, Franc Sodja CM in p. Alojzij Kukovica SJ, ki odsek začasno tudi vodi. Poskušali bodo čimprej zainteresirati za delo pri odseku še več duhovnikov in tudi laikov, ker je namen odseka izvesti delo čimbolj plodovito in vsestransko. Podroben delovni program bo izdelan na prihodnjih sestankih na podlagi posebnega načrta in po notranjih pravilih odseka.

— „Slovenski kulturni akciji, Buenos Aires, Argentina — Dragi prijatelji, prijeto ste me presenetili z Vašim ljubeznivim pismom z dne 20. avgusta. Vesel sem, ker razberem, da je Mauserjeva knjiga „Ljudje pod bičem“ dosegla namene, ki ste jih z njo imeli, da je koristna Slovenski kulturni akciji. Prepričan sem, da je knjiga že zavzela svoje odlično mesto v slovenskem leposlovju in narodno zgodovinskem slovstvu. Z Vami se veselim ob vsakem uspehu Slovenske kulturne akcije, z Vami želim, da bi jo okrasilo in obogatilo še veliko novih stvaritev, spomenikov kulturnega dela Slovencev v zdomstvu. S prizrčnimi pozdravi, Vaš — dr. Miha Krek — Cleveland, 26. avgusta 1966.“

ZA TISKOVNI SKLAD GLASA so darovali: g. Karel Wolbang CM, ZDA, darilo ob 25-letnici mašništva, 8 dolarjev; g. Marjan Erman, ZDA, 2 dolarja; g. Oton Muhr, ZDA, 2 dolarja; g. Jože Snój, ZDA, 3 dolarje; g. Jože Jonke, Villa Adelina, 787,50 pesov; g. Jože Opeka, Munro, 1000 pesov; g. Edo Škulj, Martínez, 200 pesov; g. N. N., Bs. Aires 700 pesov; g. Marijan Pograjc, Castelar, 500 pesov; g. dr. Alojzij Šuštar, Švica, 30 dolarjev. Vsem se prav lepo zahvaljujemo!

PODOBA ČLOVEKA PRI CANKARJU

Deveti kulturni večer je bil v soboto 3. septembra v okviru literarnega odseka. Začel ga je Ruda Jurčec in uvodoma opozoril, da je prireditve posvečena devetdesetletnici Cankarjevega rojstva. Predavatelj, France Papež, si je za to priliko izbral témo Podoba človeka pri Cankarju, z recitacijo pisateljevih tekstov vzporedno s predavanjem pa je sodeloval Nikolaj Jeločnik.

Podoba človeka v Cankarjevih delih je bila podana z mnogimi novimi prijemi in se je vnovič pokazalo, koliko ima pisatelj, že skoro pol stoletja v grobu, povedati tudi našemu času. Predavanje bo objavljeno v Meddobju.

Jeločnikovo sodelovanje je bilo izvirno in pomenilo razveseljivo novost. Zato je večer izzvenel ubrano in pietetno in se zaključil brez običajne debate.

Udeležba je bila lepa in številni so pozneje izražali svoje zadovoljstvo nad načinom in vsebino, kako sta si izvajavca podajanje snovi zamislila in izvedla. Vodja večera je to tudi ugotovil in se vsem za lep večer zahvalil.

—Gospod p. Vladimir Kos SJ nam iz Tokia ob pošiljki rokopisa za Meddobje piše: „Z iskrenimi in vdanimi pozdravi, dragi gospod urednik, in tudi za prijatelje... Bog lonaj za vsa Meddobja, Glase in poslane knjige! In hvala v imenu vseh, ki jim te stvari tako koristijo! — Avgusta 1966.“

MIHAJLO MIHAJLOV

Pred priobčitvijo „Ruskega poletja“ v beograjskem Delu nihče izven Jugoslavije ni vedel za mladega docenta slavistike. Danes je tisti prebivavec Jugoslavije, ki je poleg Tita in Rankovića edini prodril na prve strani svetovnega tiska. Za zadarski sestanek so vse velike časopisne agencije poslale dopisnike v Zadar. „Primer Mihajlova“ je bil preizkušnja titovske liberalizacije. Pogumen in pošten mlad intelektualec je prisilil komunistično vlado, da je pokazala svoj resnični svobodi sovražni obraz. Ostrostri prve obsodbe ga je rešila srečna okoliščina: kongres PEN klubov na Bledu. Belgrajska vlada se je hotela izogniti očitkom, da v Jugoslaviji ni svobode mišljenja. Kaj ga bo rešilo to pot?

Sedaj enointridesetletni Mihajlo Mihajlov je bil rojen v Pančevu, majhnem srbskem mestu 20 km od Belgrada. Rano mladost je preživel tam in v Zrenjaninu v Vojvodini. Gimnazijo je obiskoval v Sarajevu. Literaturo je študiral na univerzah v Belgradu in Zagrebu, kjer je 1959 promoviral. Zatem je bil lektor ruščine na filozofski fakulteti v Zagrebu, pozneje pa delal pri tamkašnji televiziji. Leta 1963 pa je postal docent ruske literature na filozofski fakulteti v Zadru.

Po očetu in materi je Mihajlov ruskega rodu. Starši so po oktobrski revoluciji pribežali v Jugoslavijo. Ded po materini strani je bil carski general v Petrogradu, ded po očetovi zelo bogat lastnik tovarne za konzerve na Hersonu. Še danes piše Mihajlov najraje po rusko. Njegovo poglavitno zanimanje je ruska literatura in kultura.

Tudi nova njegova knjiga, ki bo kmalu izšla v Italiji, Švici in Franciji obravnava „Ruska temata“ (tako se glasi njen naslov). Ta temata so: Dostojevski, Solženicin, in emigraciji umrli filozof šestov in revija „Novy mir“. Dokončal je tudi velik esej „Abram Terc ali beg iz epruvete“. Kot veren pravoslavni kristjan zelo ceni rusko mistiko in v sedanji ruski literaturi kaže na poteze pravoslavne religioznosti, ki jih partija v SSSR tolikanj pobija. Abram Terc, Sinjavski, je zanj religiozen pisatelj. Dobro pozna sodobno rusko literaturo jasno mističnega značaja, ki se seveda širi samo v hektografiranih izvodih. Prizadeva se za pravi obraz tudi pred revolucionarne ruske kulture, ki ji ves sedanji aparat Rusije taji religiozno tradicijo.

SPOTOMA (IX)

Vinko Brumen

FARIZEJ

Ko je farizej šel v tempelj molit (Lk. 18, 9-14), „se je ustopil in je sam pri sebi tako molil: ‘Bog, zahvalim te, da nisem kakor drugi ljudje...’“ S tem delom molitve se pač ni pregrešil. Njegova pravica je bila in vsakogar pravica je, da ni kakor drugi ljudje, da ni le eden več v ducatu ostalih. Vsakdo ima pravico in celo dolžnost biti on sam. biti to, k čemur je prav on poklican, živeti pristno svoje življenje.

Saj nas tudi Cerkev isto nedeljo, ko nam bere priliko o farizeju in cestnarju, uči z besedami sv. Pavla (Kor. 12, 2-11): „Različni so duhovni darovi, ... različne so službe, ... različna so dela... Enemu se po Duhu daje beseda modrosti, drugemu beseda vednosti...; drugemu vera“ in tako dalje. Različni so darovi in različna je mera teh darov, kakor nas uči prilika o talentih. Od vsakogar bo Gospod terjal obračun o tem, kako je ravnal in gospodaril z darovi, ki jih je dobil, s svojimi darovi, ne z darovi drugih. Vsakdo mora izpolniti svoje zvanje. Gospod pač ni zato pograbil farizeja, ker je bil in hotel biti drugačen ko drugi ljudje.

Farizej je v svoji molitvi grešil, ker je nadaljeval: „... (da nisem kakor drugi ljudje): roparji, krivičniki, prešuštniki...“ Grešil je, ker je sodil dru-

ge, ki so tudi imeli pravico in dolžnost, da so bili drugačni od njega; obsojal jih je kot grešnike, ker je že drugačen samo imel za greh, ker je svojo posebnost dvignil v absolutno merilo vrednosti ljudi, ker je videl prav samo v tem, kar je on delal, krivo pa v vsem drugem in drugačem.

Saj „različni so... darovi, isti pa je Duh... isti pa je Bog, ki dela vse v vseh... Vse to... dela eden in isti Duh, ki deli slehernemu, kakor hoče.“ Duh deli slehernemu, kakor hoče, sleherni pa je dolžan prav porabiti darove, ki jih je on prejel. Kar je dolžan storiti, do tega ima tudi pravico. Duh mu jo je dal. Pustimo mu tedaj tudi mi to pravico! In ne obsojajmo ga, ker je drugačen kot mi!

Farizej je grešil z napuhom, ker je sebe in svoj prav povzdignil v absolutno merilo življenja in dela vseh ljudi, ker je njihovo ravnanje prehitro obsodil kot grešno, ker ni doumel, da „vse to pa dela eden in isti Duh, ki deli slehernemu, kakor hoče.“

Isti čas je prišel v tempelj molit tudi cestinar. Ta „se je trkal na prsi in govoril: ‘Bog, bodi milostljiv meni grešniku!’“ Prosil je usmiljenja, ker se je zavedal, da ni bil zadosti on sam, zadosti to, kar bi moral biti, da ni dovolj uporabil darov, ki jih je njemu naroklonil Duh. Oči je sklonil in se ozri-

obrazi in obzorja

BLAGOSLOVITEV SLOMSKOVEGA DOMA

Mnogo lastnosti nekdanje velike "ruske inteligencije" je Mihajlovih. Njena odkritosrčnost, pogumnost, nesebičnost, moč za trpljenje odlikujejo profilirani značaj odstavljenega zadarskega docenta za rusko literaturo.

Po postavi preje majhni, črnolasi mladi profesor ima črne, intenzivne oči, ki morejo gledati nenavadno ljubeznivo. Je tih, molčeč mož, ki pa v diskusiji postane strasten. Je osebnost ostre inteligence, izredne senzibilnosti, ki takoj odkrije šibko točko v poziciji sobesednika. Je izmed tistih redkih ljudi, ki v skrajni iskrenosti žive iz svojega prepričanja in ne poznajo strahu pred nasprotniki. Ti mu večkrat očitajo fanatizem, toda sam je zavrnil ta očitek z besedami: "Fanatiki dvomijo. Verniki so suvereni." (Tako je izrekel Wolfgangu Krausu, sodelavcu tednika "Die Furche", ki ga je obiskal v Zadru prvi teden avgusta.) Resnica, ki iz nje živi, je Mihajlovu združitev religije in svobode.

Izza obiska Rusije, ko mu je uspelo dobiti stik tudi s tistimi kulturnimi krožki, ki žive ob robu sedanjega "reda", je Mihajlov gotovo eden izmed najboljših poznavavcev sedanje Rusije. Z izredno energijo se trudi za vedno najnovejšo obveščeno. Neki obiskovavec, ki je z njim preživel štiri dni v zaupnih pogovorih in ga od blizu opazoval, je premišljeno zapisal napoved: ta docent iz Zadra ima pred seboj še pomembno prihodnost.

Kakor je 5. avgusta izjavil uredniku revije "Wort in der Zeit", Mihajlov nima namena posvetiti se politiki. Z ustanovitvijo časopisa, ki bi se prizadeval za uvedbo večstrankarskega sistema v Jugoslaviji, je mislil, da je njegova politična vloga končana. Tedaj ni verjel, da bo vnovič zaprt; za vsak primer pa je izrazil svoje prepričanje, da bodo drugi nadaljevali njegovo delo. Skliceval se je tudi na to, da iz vseh delov države prejema veliko pisem, ki mu izpovedujejo svojo solidarnost.

(Med udi pripravljalnega odbora za zadarski sestanek ni bilo brati nobenega slovenskega imena. Ni malo slovenskih kulturnih delavcev, ki zelo glasno poudarjajo potrebo združiti socializem, svobodo in krščanstvo. Ti menda upajo "novi socializem" bolj gotovo doseči v družbi kakega Rudolfa Janhube, kakor pa Mihajla Mihajlova. Brez dvoma je družba starega zagrizenega komunista Kardeljeve pravovernosti manj nevarna in tvegana...)

vase; sebe je sodil, ne druge. In „ta je šel opravičen na svoj dom, oni pa ne...“

Priliko o farizeju in cestinarju je povedal Gospod „nekaterim, ki so zapupali sami vase, da so pravični, in so druge zaničevali...“

ENAČBA

V psihologiji so nas učili, da se vsak človek ne odzove z enako hitrico na razne držljaje. Rozliko v hitrici odziva smo imenovali osebno enačbo.

Ni pa samo hitrica odziva na dražljaje, v čemer se ljudje med seboj razlikujemo. Smo različni po čudi in značaju, imamo različno izobrazbo in različne življenjske skušnje, različno smo pripravljani in razpoloženi v raznih trenutkih, različna je tudi odgovornost, ki jo s svojimi odločitvami prevzemamo.

Po osebni enačbi se namreč ne razlikujemo le od drugih ljudi, tudi pri nas samih ni vedno, v vsakem času in položaju in pred vsako odločitvijo enako. Zato se včasih laže in hitreje odločimo, drugič bolj oklevamo; zato se sedaj pravilneje odločimo, pozneje popravimo; zato enkrat zmagovito uidemo kakšni skušnjavi, drugič ji žalostno podležemo. Le vsakdo sam pri sebi ve, koliko ga je stalo, ne le tedaj, ko je dosegel, kar je iskal, marveč tudi, ko je iz boja izšel poražen. Marsikdaj je bilo, čeprav zaman, mnogo več truda in boja, ko smo utrpeli poraz, kakor pa morda drugič, ko smo zmagali.

Morda pri sebi to še do neke mere razumemo, morda se zagovarjamo, morda iščemo pomoči, da bi drugič bil naš boj uspešnejši. Toda ko gre za drugega, ko vidimo pasti njega, tedaj na vse to pozabimo. Sodimo ga, kakor da je bila zmaga popolna in vselej v njegovi volji in moči, kakor da ni hotel zmagati, kadar ni zmagal.

Bližnjega moramo ljubiti kakor samega sebe tudi v tem smislu, da ga bomo z umevanjem spremljali na njegovo Kalvarijo, da mu bomo pomagali nositi njegov križ, ne pa ga topli, ker je pod njim padel. Ali ni lepše in bolj krščansko biti Simon iz Cirene kakor pa neusmiljeni poganski vojščak?

Ne bo odveč, če kdaj pomislimo na nauk iz zgodbe o puščavniku, ki ga je hudobec neprestano nadlegoval z nečistimi skušnjavami. Blizu njega je bival drugi samotar, ki je bil tako trden, da ni trpel težav te vrste. Ko je prvi že omahoval, se je skušal skušnjavca rešiti z namigom, naj bi poskusil pri drugem. Pa mu je zlobec smeje odgovoril: „Od njega ne potrebujem tega greha, on je že moj zaradi svojega napuha.“

Ko tedaj obsojamo bližnjega zaradi njegovih padcev, nismo morda slabši kot on, čeprav z drugačnimi grehi? Ali ni že naše obsojanje večji greh, kakor pa so tisti, zaradi katerih obsojamo druge?

Farizej je sodil; ni upošteval osebne enačbe drugih, pa je bil obsojen.

Slovenska skupnost v Ramos Mejia je 11. septembra doživljala lepe ure, ko je bil blagoslovljen novi Slomškov dom, komaj deset mesecev potem ko je bil lani 14. novembra položen temeljni kamen. Slovenska kulturna akcija vesela beleži lep uspeh, saj je bil Slomškov dom v Ramos Mejia vedno trdna in plodovita celica kulturnega življenja v svojem okolišu in so napore Slovenske kulturne akcije v domu vedno naleteli na lep odziv in podporo. Sicer pa šteje Slomškov dom tudi med najbolj delavne slovenske kulturne postojanke v Velikem Buenos Airesu. Novemu domu je čestital za SKA Ruda Jurčec, ki je med drugim izjavil: „...Rad bi opozoril, da ima tudi SKA nekaj deleža pri novem domu. Idejne načrte za novo zgradbo je napravil njen ustvarjalni član arh. Marijan Eiletz in če bi skušali doumeti in razložiti njegovo moderno arhitektonsko izpeljavo, bi se ob prvem pogledu na pročelje srečali s presenečenjem: novi dom ni od sveta oddaljen s „kitajskim“ zidom, ki bi ga previdno varoval pred trenji in problemi sodobnega sveta. Pročelje je temu svetu pogumno odprto in še več, izvedba notranjih plošč dopušča razlivanje luči in svetlobe s sonca na vse strani — vsemu dobremu je dom odprt — res pravi „aggiornamento“, kakor ga terja moderni čas koncila. Luč in svetloba se razliva jasno in prosto in na vse strani, in kjer so luč, jasnost, svetloba, ni strahu pred zagrenjenostmi ali nevero v naš čas - povsod so dani pogoji za živahno dinamiko, ki naj bo opora in prosto torišče za mladino, ki se veseli ravno teh vročih časov, ker terjajo pogum, iznajdljivost in zaupanje v sodobni pohod vsega človeštva. „Več luči“ je bil vedno klic vsake zdrave dobe — svetloba in luč pa prihajata s strani, kjer je vedno polno sonca in pročelje hiše po soncu sije tja proti naši domovini, ki ji tudi želimo mnogo svetlobe in luči v bodoči svobodi... Dom pa ima za pokrovitelja škofa Slomška, velikega glasnika vsega protijanzenstičnega slovenstva... Moderni janzenizem našega časa se imenuje mrki materialistični marksistični totalitarizem in je tudi v nestrpnosti vseh tistih, ki vidijo rešitev samo od ene, to je leve strani... Ko je pred 100 leti val optimizma zajemal Slomška, je zapel: En hribček bom kupil — in tak razgiban hribček bodi novi Slomškov dom v Ramos Mejia in še je zapel: Oj ljubo veselje, oj kje si doma... tudi novi ramoški Dom naj bo veselja dom za vse, zlasti za tiste, ki verujejo v zdravje nove mladine...“

— Šolski tečaj „France Balantič“ v San Justo je prejel nove šolske prostore. Celotni novi dom se še gradi, vendar so slovenski šolski mladinci že izdelali elegantno, moderno učno dvorano. Odprli so jo s slovesno blagoslovitvijo v nedeljo 28. avgusta; Slovensko kulturno akcijo je zastopal predsednik Ruda Jurčec.

— Gospod K. C. K., nam piše iz Evrope: „Prejel sem pošiljko treh prvih izvodov Maurserja „Ljudje pod bičem“... Mislim, da ni pretirano rečeno, če povem, da je delo, ki sem ga prečital kako tretjino, odlično, globoko psihološko zadeto, ki bi tisočim onih, ki iščejo razočarani prave poti, občutno pripomoglo razjasniti dvome — kam kreniti...“

— Akademski slikar in član slovenske akademije znanosti in umetnosti Gojmir Anton Kos je te dni slavil sedemdesetletnico. Dne 2. septembra so za proslavo v Mali galeriji v Ljubljani odprli razstavo slikarskih del, ki jih je umetnik izdelal tik pred svojim jubilejem.

— Tržaška revija Mladika (št. 6, 1966) objavlja tudi prispevek Leva Detela: „Razgovor s samim seboj“, kjer priznava, da je gradobijo (anonimno) o pisatelju Narteju Velikonji v melbouskem Vestniku on napisal.

GLEDALIŠČA V MOSKVI

Moskovski dopisnik pariškega Le Monde, Henri Pierre je napisal pregled preteklega gledališke sezone v Moskvi. Uvodoma poudarja, da še vedno daje obraz ruski gledališki umetnosti gledališče MAT, naslednik skupine hudožestvenikov, ki jih je nekoč vodil Stanislavski. Sezone imajo trdno zgrajen repertoar klasičnih in modernih del, dočim se eksperimentom izogibajo. Na zavesi je še vedno kot simbol reprodukcija Utve Čehova.

Po XX. kongresu partije 1953 pa se je začela gledališka umetnost pospešeno širiti zlasti med mlajšimi. Čez noč so nastajale gledališke dvorane v najrazličnejših okolnostih, večinoma v predmestjih in po zgledu zapadne Evrope celo v kletnih prostorih. Skupina, ki je ustanovila gledališče Sovremenik v letu 1961, se sklicuje na tradicijo Majakovskega in uprizarja dela modernih smeri. Dasi je dvorana brez posebnih ugodnosti za gledavce, je vsak večer polna. Kmalu nato se je zbrala druga skupina mladih in ustanovila dramsko gledališče za komedije na trgu Taganka. Pozneje so ime kar poenostavili in danes vodi Taganko mladi režiser Jurij Ljubimov, ki skuša uvesti v rusko dramsko umetnost nekaj osobitosti, kakor jih je rodilo angleško gledališče v prvih časih ob Shakespearu. Ne daleč od Taganke je gledališče Leninskih komsomolcev; dasi ima zelo ortodoksno ime, se odlikuje po tem, da odklanja sleherni konformizem. Ker poletje v Moskvi sezon ne prekine, se odpirajo vsak večer dvorane zlasti pred turisti z zahoda; že na prvi mah morejo ugotavljati, da se sodobno rusko moderno gledališče ne razlikuje od onih v Londonu ali Parizu, vsem pa je lastno teženje, da bi se držali smeri in ciljev, kakor jih je v letih okrog 1920 začrtal Meyerhold, a sta jih stalinizem in ždanovščina zatrla. Dasi so mladi revolucionarni, se pri tem ne odmikajo tradiciji in nauki Meyerholda so še danes katekizem mladih generacij.

Pretekla sezona 1965-1966 je izvajala svobodo satiri in sicer v večji meri, kakor pa bi si oblasti to mogle želeli. Dosedaj so stremeli zlasti na odrh, ki jih podpira država, za predvajanjem tragedij iz ruske klasike. Ker pa se mladina veže na Majakovskega, je bila povsod najbolj igrana ravno njegova satira Stenica. Že nekaj let pa je zmago satire na splošno pripravljaval pevec in konferencier Raikin s svojimi puščicami proti režimu in napakam našega časa. Za njim so se uprizarjala nova dramska dela s satirično noto in moglo bi se reči, da je v pretekli sezoni takšna kritika sovjetske družbe zmagala na vsej črti. Avtorji so sprožili napade na sodobno komunistično buržuazijo, šibali so nenačelnost in dejstvo, da so danes povsod pozabili na stare ideale revolucije. Humor preveva pesniško zavita obtožba sodobne ruske birokracije in tehnokracije. Sicer je cenzura delala težave, pogosto pa je tudi "nasedla" in občinstvo navdušeno spremlja analize, ki govore "med vrsticami". Taganka je pri tem dosegla največji uspeh z uprizoritvijo humoreske, ki jo je napisal glavni urednik revije Novij mir Tvardovski, že tako pogosto napadan v Pravdi; ostro so ga kritizirali tudi na zadnjem kongresu partije. Delo nosi naslov "Tjorkin na drugem svetu". Po prvih predstavah so delo morali umakniti z odra, vendar je bil odmev tolikšen, da so morali prepoved umakniti. Tjorkin

pa je navaden ruski vojak. Vrnil se je s fronte, poln vere v hvaležnost ljube domovine; vendar se mora poslej vse življenje boriti s privilegiji, ki jih uživa sedanja sovjetska birokracija. Delo je uprizoril mladi režiser Pluček. Prvo uprizoritev je napovedal z geslom: "Že Marx je priporočal, da naj se človeštvo s smehom poslavlja od preteklosti..." Ko avtor v delu šiba najbolj vidne sodobne napake (nesposobnost birokratov, nezaupljivost policije, ponižanje človeških vrednot, prezir za človeško dostojanstvo, mehanizacijo dnevnega dogajanja), se od časa do časa zateče h glasnemu "opravičilu", da se roga vsemu samo za to, da bi "poboljšal" komunistično družbo... Ves čas so okoli Tjorkina na odru vojaki — ljudje iz ljudstva, ki sodobno družbo sodijo po zdravi ljudski pameti. Vendar je na koncu zaključek žalosten, ker se vsi nenadoma osvestijo, da niso več na svetu... so že odstran, kjer čakajo na "rehabilitacijo", kakor tolkere Stalino-ve žrtve. Dasi je delo na odru že skozi leto dni, je dvorana vsak večer polna.

Sovremenik pa žanje največji uspeh z noviteto Aksionova, tudi satirika. Glavni junak je časnikar Kistočkin, cinik in egoist, v spopadu z množico pridnih in mirnih državljanov — z buržuji nove družbe. Avtor privede časnikarja do propada, toda zmaga onih iz množice je tako trhla in pritikava, da si mora potem občinstvo samo odgovoriti, kdo je pri razvijanju problema odnesel zmago. Satira nosi značilen naslov "Vse na prodaj..."

Moskva ima tudi svojega Anouilha.

(Dalje s 3. strani)

4171 strani na leto, to je približno 11 strani na dan, kar ob razmeroma majhnem številu Slovencev v Argentini pomeni svoje vrste rekord; če pa primerjamo še število ustvarjavcev in pisocih, ki jih ni veliko krdelo, je ta številka nov dokaz o idealizmu in požrtvovalnosti vseh, ki se v emigraciji za usodo slovenske tiskane besede zanimajo.

Pri tem podajamo podatke o izdajah in publikacijah založbe Slovenske kulturne akcije: ustanovljena je bila leta 1954 in zajemajo njene knjižne publikacije dosedaj devet letnih zbirk, dočim izhaja Glas trinajsto leto. Kot založba predvsem verskih knjig in publikacij pastirskega značaja je seveda na prvem mestu *Dušno pastirstvo*, ki je izdalo 19.190 strani periodičnega in 4.850 strani knjižnega tiska, skupaj 24.040 strani — toda Slovenska kulturna akcija je v dvanajst letih izdala 1.000 strani periodičnega in 8.400 strani knjižnega tiska, skupaj 9.400 strani; pri prvi znaša letni količnik 1.335, pri SKA pa 671. Če pa se omejimo na knjižne izdaje, znaša količnik izdanih knjižnih stran' pri DPP 269 strani pri Slovenski kulturni akciji pa 933 strani.

Zanimanje občinstva

Razstava je bila izrednost posebne vrste in lahko se reče, da so si jo ogledali vsi vaščani, nekateri celo večkrat. Ker so bili nekateri izvodi samo razstavljeni, so kupci morali izvesti posebno naročbo in bodo publikacijo seveda čimprej prejeli. Nemala ugodnost nakupa je bila v dejstvu, da so posamezne založbe rade dovolile popust, ker se seveda v veliki meri izravna s tem, ko se založbi s tem prihranijo stroški za poštnino in ekspedicijo. Nekateri knjige pa so spet imele malo manj interesentov, ker so si jih že prej ob izidu nakupili ali pa so nanje naročeni pri rednih izdajah. To se je opazilo pri knjigah Karla Mauserja Ljudje pod bičem in Rude Jurčeca Skozi luči in sence. Izredna značilnost pa je izkušnja, kako je pritegnila razstava *Vodiča po Slovenji*. Ljudje so bili navdušeni nad knjigo, ki jim je v sliki in besedi nenkrat popisala našo domovino. Razprodani so bili takoj vsi razpoložljivi izvodi, osem pa jih je bilo še naročenih.

Če je že zunanji uspeh prireditve nad vse lep, pa je še globlji v moralnem pomenu; videlo se je, kako je zavalovalo zanimanje in navdušenje nad tem, kar je res najbolj naše. Ob končnem izidu pozitivnih ugotovitev pa je še za naše razmere najbrž posebno važna resnica: izredno mnogo pridobi lepa knjiga in z njo tisk, če pride v neposreden stik z našimi ljudmi. Ko so interesenti videli pred seboj knjige, revije in liste, so vedeli, kaj jim je na razpolago in se jim je dejansko na licu mesta ponujalo. Kar je naše, je bilo tudi njihovo. In učinek ni izostal: številka prodanih knjig nam o tem dovolj priča in kar kliče po podobnih prireditvah drugod, kjer dosedaj našemu tisku še ni bil omogočen tako zdrav in pozitiven napreden stik naše lepe besede z njenimi zvestimi ljubitelji.

Ime mu je Zorin in njegovo delo polni gledališče Vahtangov in junak satire ni drugi kot Hruščov — seveda pod drugim imenom, in se vsebina razvija v dobi enega izmed rimskih cesarjev. Toda že po prvih besedah vsi vedo, kdo je pod rimsko imperatorsko krinko. Burka je krut obračun s sodobno rusko korupcijo in v posmeh so postavljene glavne poteze Hruščova kot ruskega tirana. Kritičnik Pierre priznava, da se je v novi ruski generaciji Zorin najbolj približal duhovitosti in tehniki Anouilha.

Ljubimov pa ni samo režiser in igravec, ampak tudi uspešen dramatik. Napisal je svojo ponazoritev znanega dela svetovne literature "Deset dni je spremenilo usodo sveta" in ga prenesel v sovjetski svet. Drama ima isti naslov, vendar je Ljubimov z njim postavil na ruski oder prvo stvaritev, kakor jih je že toliko po gledališčih Broadwaya v New Yorku, kjer morajo režiserji uporabiti vse sodobne tehnike uprizarjanja in imenujejo potem taka dela "totalna". Prvi dan se začne v izbruhom oktobrske revolucije leta 1917, ko skupina vojakov-igravcev v veži kupuje pri blagajni vstopnice za predstavo in ko se dvigne na odru zavesa, ta skupina vojakov začne med sedeži v dvorani z razvijanjem zgodbe. Seveda sodeluje tudi filmsko platno, pomagajo klowni iz cirkusa in znani čerkeški plesavci s svojo folkloro. Pierre pravi, da pri dogajanju gledavec ob tolikem dinamizmu komaj pride do sape. Poleg tega je delo Ljubimova polno poezije in dvorana je zasedena večer za večerom, dasi ga je uradna kritika označila za proizvod popolne neodgovornosti in impertinentne izivalnosti.

Pred petintrideset leti sem v francoskem parlamentu prisostvoval veliki debati o zunanji politiki. Francija je še vodila takratni svet in je bila v veliki meri odgovorna za ohranitev miru na svetu. Na tribuni je bil zunanji minister Aristid Briand. Govor je bil labodji spev, kajti nikdar več mu ni bilo dano, da bi s tolikšno silo zagovarjal svoje ideje v ohranitvi miru v Evropi, o Združenji Evropi. Ko se je prestavil na obravnavanje nemškega problema, je svojim nasprotnikom, ki v njegovo vero o boljši Nemčiji niso verovali, zaklical: „Mais, oui-ou 'est-ce que le fait l'Allemagne; bien sur, elle bouillone — vprašujete me, kaj je z Nemčijo; kaj bi moglo biti: *Nemčija vre...*“ Komaj se je Briand dobro umaknil s svetovnega odra, je v Nemčiji prevzel oblast Adolf Hitler in Nemčija je zavrela, da je kupa prekipela in se je požar razlil čez ves svet in ogenj še danes tli ... Ali za nove iskre, za nov požar, hujši od vseh prejšnjih...

Nemčija vre in na nemškem knjižnem trgu sta izšli knjigi, ki vzporedno obravnavata nemški problem. Delo Friedricha Recka - Mallezewena zajema spomine in nosi naslov „Tagebuch eines Zweifelhaften — Dnevnik obupanca“; knjiga je druga izdaja, izvirnik je izšel v letu 1947 in sicer že kot posmrtno delo, ker je avtor umrl v koncentracijskem taborišču Dachau v februarju 1945, nekaj tednov pred koncem vojne. Gestapo je vdovi sporočila, da je umrl za „tifusom“ v 68. letu starosti. Druga knjiga pa se spušča prav v osrčje sodobne nemške in svetovne politike in ni avtor nikdo drugi kot eden glavnih predstavnikov evropskega eksistencializma, univ. prof. Karl Jaspers, ki deluje na univerzi v Baslu, vendar je Nemeč iz Porenja. Njegov kompendij nosi naslov: „Wohin treibt die Bundesrepublik? Tatsachen, Gefahren, Chancen — Kam žene zvezno republiko - dejstva, nevarnosti, izgledi“. Če je prvo delo izliv gneva in obupa proti bližajoči se Hitlerjevi diktaturi z vizijo o izbruhu druge svetovne vojne (že v oktobru 1937 jo je Reck jasno napovedal), je Jaspers prav tako črnogled o tem, kam vodi vlada v Bonnu sedanjo nemško politiko; vendar pušča pri tem še nekaj časa za odih in premislek, ker veruje, da je zahodnonemška zunanja politika pravilna in ji bo morebiti uspelo zavarovati svet pred tretjo svetovno vojno.

NEMČIJA IN SREDNJA EVROPA

Reck prihaja do zadnjih meja obupa, ko gleda na nemško politiko tridesetih let. Kot Bavarec je bil ves res poln urejenosti v svojem lepem Monakovem, v baročnem katolištvu, ki je bilo v njem tako zasidrano, da se ni mogel sprijazniti s tokovi iz pruskega dela Nemčije. Sam je zelo nagibal v konservativizem, ni pa mogel prenašati razvoja, ko so se „katoliški industrijalci Porenja spreminjali v rejce čistokrvnih konj, pruski lajtnanti pa so se začeli pleméniti z delnicami istih konservativcev pri IGF Farben in v Thyssenovih podjetjih... Povezava te vrste med katolištvom Porenja in napihnjenim pruskim junckerstvom ni moglo privedi drugam kot do zadnje pošasti — do Hitlerja, ki ga je Reck pogosto srečaval v monakovskih pivnicah pri vrčku piva... „tega kupa vsega, kar se je v človeštvu nabralo umazanega in gnilega... tega najvišjega upodobljenca vseh plačilnih natakárjev po svetu, ki je bil ravno toliko olikan, da se je plačilnemu natakárju po plačilu cehe pri odhodu od mize skoraj do tal priklonil...“ Med temi ljudmi je našel prave plasti za gradnjo „masovnega človeka“, za upornike proti zgodovini, zakonu, morali in sleherni formi... Za Papena ima Reck besede: „... Bil je gentleman v vestjo najemniškega psa.“ Vse to je prineslo nad Nemčijo in ves svet gorje, ki ga Reck zvrča na konservativizem, ki se je zagrizel v prepričanje, da se ne sme odovedati konformizmu. Tako ni razlil nad Srednjo Evropo samo nacistično katastrofo, ampak tudi komunizem z njegovimi azijskimi izrastki.

Za srednjeevropske narode pa je Rack poln izvornih misli. Kar se je po francoski revoluciji dogajalo na zahodu Evrope, za Srednjo Evropo ni nosilo nobenih klic rešitve. Narodnostno načelo iz leta 1848 se je za Srednjo Evropo izrodilo kot slepilo in nazadnje so Nemci na njegovem temelju zgradili z nacizmom zamisel „Nacionalismus ohne Nation — nacionalizem brez naroda“, kar je hkrati tudi najkrutejša obsodba modernega nacionalizma. Nacionalistična ideja francoske revolucije za Srednjo Evropo ne velja — tako pravi —, kjer je na kupu družina narodov, ki črpa iz drugih virov... Reck meni, da ideja o narodni državi nima v sebi niti božje, niti naravne iskre... „Kdor

danes veruje v čisti nacionalizem v tem delu sveta, gradi grmado dinamita za novo eksplozijo sveta... Po drugi svetovni vojni bo sledila tretja,“ pravi avtor. Hitler, „ta iluminirani plačilni natakár“, se je opajal z idejo nemškega rajha nad vso Evropo in zatem nad vsem svetom... Krivično ravnanje z Avstriji po anšlusu v letu 1938, nato s Čehi in Poljaki je Reck proglasil za začetek krivic proti redu, ki ga je dve tisočletji gradila krščanska Evropa. Ostro je obsodil tudi protizidovstvo in je že tedaj pozival evropske narode, da naj se povežejo z manjšino — svojo usodo naj navežejo na sveto pismo, na zvezo med staro in novo zavezo. Zapisal je: „Ecclesia ne bo mogla mirno živeti brez sinagoge...“ Občestvo je videl v iskrenem soglasju med večino in manjšino — četrstoletja pred II. vatikanskim koncilom. Leto dni pred izbruhom katastrofe je v letu 1944 še zapisal o nacizmu v Nemčiji: „Vem, da moramo to Hitlerjevo Nemčijo iz vsega srca sovražiti, če hočemo pravo Nemčijo resnično ljubiti.“ Vero v novo, združeno Srednjo Evropo pa je izpovedal s poslednjimi besedami v dnevniku: „Cogi non potest quisquis mori scit — kdor zna umreti, ga ni mogoče k ničemer prisiliti...“ Nemška kritika dodaja, da je v Recku bila zasidrana prava morala radikalnega konservativizma in to do zadnjih otenkov njegovih posledic.

MANETEKEL NAD NEMČIJO

Jaspersovo knjigo nazivajo pravi manetekel nad sodobno nemško politiko. Kjer je Reck končal, začenja Jaspers z novo analizo grozot bodočnosti. Že v začetku se Jaspers zavaruje pred nerazumevanjem, ko pravi, da piše samo za tiste, ki še hočejo in znajo samostojno in svobodno misliti. Vladajoča demokracija v Bonnu se od korenin demokracija oddaljuje, ker so njene ideje ujeli v svoje roke „profesionalni“ politiki, zasidrani v svoje stranke, odkoder že sedaj razglašajo ekskomunikacije na vse strani. Po Jaspersovo se je kriza sprožila tedaj, ko je bonnska vlada proglasila načelo o „zastaranosti“ nad nekaterimi zločini nacizma... Najprej so amnestirali manjše pregreške (dejansko niso bili majhni), sedaj pa že vsi tekmujejo, da bi Nemcem dokazali, kako za Hitlerjeve zločine ne nosi odgovornosti ves nemški narod, dasi je bilo to leta 1948 v Bonnu razglašeno... Čistost politike se je začela sušiti, stranke se spuščajo v kompromise in taktiziranje... večina števila mase se uveljavlja nad manjšino ideje — ni več daleč čas, ko bo moralno oskubeno strankarstvo začelo grabiti za „zasilnimi ukrepi“, glavnim grehom weimarske republike v letih 1920-30 in se je načelna nedoslednost znašla nazadnje v slepi ulici, nakar je zadonela triumfalna koračnica za tragedijo v Hitlerjevi katastrofi.

Za Jaspersa sta dva sistema za Srednjo Evropo nemožna: hitlerizem in komunizem, ker se njuna sila v obeh primerih gradi na osnovah zločina. Ko se demokracija v Bonnu proti dekadenci politikov že bori za ohranitev, je sedaj njena zadnja bilka samo še v zunanji politiki: „Atomske vojne ne sme biti, ker bi prinesla konec človeštva...“ Ali bo moderni konservativizem zmogel preprečiti prihod nove prevlade zločina v novi obliki nacizma in zakrinkani podobni komunizmu? „Vendar se bo to zgodilo, če se ne bo preprečil prehod demokracije v strankarsko oligarhijo, ki se nazadnje vedno konča v diktaturi“.

Nemčija je spet v vrenju; zanimivo je, da je vzhodnonemška komunistična kritika Jaspersovo kritiko v začetku pozdravila kot „pravilno analizo vlade v Bonnu“, ni pa citirala J. besed o zločinskih osnovah komunizma. Nujno se v podobno vrenje vključujejo vsi narodi v Srednji Evropi, saj so skoraj vsi pod diktaturo komunizma.

ZATAJENI JUBILEJI

Slovenci smo srednjeevropski narod in mnogo vrednot smo prejeli tudi iz nemškega kulturnega območja; seveda smo se nalezili tudi nemških napak. Toda vzdržali smo verjetno najbolj v dobah, ko smo se držali nauk in skušenj iz lastne preteklosti. Gotovo bi nas tuji politični opazovavci skozi prizmo naše zgodovine dajali nekje v bližino dinamičnemu konservativizmu. Gotovo je to najzanimivejša dedščina iz našega sožitja z ostalimi narodi okoli nas.

Glavna oznaka ostaja torej ravno zvestoba pravim idealom naše preteklosti. Drugod ugotavljajo, da že rastemo

FESTIVAL ČRNSKE UMETNOSTI V DAKARJU

Med svojim bivanjem v kolonijah v Afriki je Francija zgradila obilne temelje za duhovno rast afriških narodov. Najbolj se je francoska kultura zasedla v Senegal, kjer je bil letos prvi festival črnske umetnosti; prireditelj je bila v prestolnici Dakarju in sicer v času, ko je predsednik Senegala pesnik Senghor z velikim imenom tudi v zboru francoske poezije.

Nekako pred dvajsetimi leti se je v Parizu sešla pionirska skupina intelektualnih predhodnikov sedanjih afriških republik, ki so „frankofone“, to se pravi, da se poslužujejo francoskega jezika. V letu 1947 je bil poleg Senghorja najbolj znan črnski pesnik *Aimé Césaire*, še danes med vodilnimi stebri francoske sodobne poezije v Parizu. Med nje so zahajali še pisatelj Dior Alouine, ki je bil tedaj član francoskega parlamenta, dalje ameriški pisatelj črnc Richard Wright, od Francozov pa Mauriac, Gide, Sartre in Camus. Takrat so ustanovili revijo „*Présence africaine*“. O njej je Sartre dejal, da je bila porojena kot nezakonski otrok v času kesa in upanja. Ob reviji je vzraslo Društvo afriških intelektualcev, ki je v letu 1956 organiziralo v Parizu prvi kongres črnskih pisateljev. Čez tri leta je bil drug kongres v Rimu, ker je bila Francija prehodu zapletena v boje v Alžiriji. Tam so bili prvi referati o črnski umetnosti in na spoznanjih iz tistih let je slonel letošnji celotni kulturni črnski festival v Dakarju. Zgradili so moderno gledališče Daniel Sorano, kjer sta med festivalom doživela ognjeni krst afriška mlada dramatika Wole Soyoina in Nikem Nwankova. V neoklasičnem „*musée dynamique*“ na obali Atlantika je bila razstava črnske umetnosti, doslej najpopolnejše zbirke afriških antikvit, ki so bile kdajkoli razstavljene na enem mestu.

Ko je Senghor odprl znanstveni kolokvij v parlamentu, je kot pesnik in predsednik Senegala dejal: „Ko smo se lotili velike odgovornosti pri organizaciji tega festivala, smo to storili zaradi obrambe in vere v negritude...“ (Negritude se med afriškimi narodi uveljavljajo kot skupnost vseh vrednot afriške, črnske duhovnosti...)

Seveda je bilo na festivalu tudi mnogo

besed o politiki in so se zlasti na račun Kube slišale ostre besede zavračanja in iz protesta nekatere levičarske vlade iz drugih afriških držav niso poslale svojih zastopnikov. Tudi v New Yorku najbrž s festivalom niso bili popolnoma zadovoljni, ker je pevka Marion Anderson nastop zadnji trenutek odpovedala, baje zaradi tega, ker ameriški črnci menijo, da je Senghor ob dogodkih v Rodeziji preveč popustljiv. Tudi listi v Alžiru so prireditelj gledali po strani, ker da je bil baje pod preveč vidnim pokroviteljstvom tistih, ki niso ravno „pravi prijatelji“ črne polti.

Izmed evropskih držav se je za festival najbolj zavzela vlada Zahodne Nemčije in je nemški zastopstvo celo vodil predsednik parlamenta Gerstenmaier... Kot nalašč je pripeljal s seboj pet zelo velikih in modernih avtobusov Mercedes, da je mogla senegalska vlada potem dostojno prevažati številne festivalske goste po mestu in okolici. Avtobuse je seveda pustil kot „dar“ senegalski vladi. Tudi Sovjetska zveza je slutila pomen prireditve in je poslala v Dakar luksuzni parnik „Rusija“, plavajoči hotel, kjer je bilo vedno polno ljudi, kadar je pesnik Jevtušenko priredil recitacijsko matinejo ali večerni pesniški sprejem. Vidno je bilo, kako se je Jevtušenko posrečilo premagati zunanjo učinkovitost nemških Mercedesov.

Izmed tujih pa se je seveda najbolj odrezala Francija. Na posebnem otoku pred vrati Dakarja — otoku je ime Gorée — je priredila „kulturni velesojem“, kjer je bilo razkazano vse, kar je Francija storila za kulturni dvig Afrike. Senghor je posebej počastil zastopnika de Gaullea, ki ni bil nikdo drug kot André Malraux, Nobelov nagrajenec in kulturni minister v francoski vladi. Ko se je festival začel, je Senghor predstavniku francoske kulture in osebnemu prijatelju Malrauxu izkazal posebno čast, ko mu je velel, naj sede na njegov sedež — sedež predsednika republike, Senghor pa je sedel na drugi sedež ob njem. Prosil je tudi Malrauxa, naj festival odpre.

Seveda so potem dopisniki nekaterih afriških listov pisali, da je bilo na festivalu vse zelo lepo, vendar so prič-

kovali več „negrofonije“ in manj „frankofonije“. Kdor pa je hodil po festivalskih prostorih, je mogel ugotoviti, da angleško govoreče države niso bile zastavljene.

— Gorenjski muzej v Kranju je dobil nove prostore. Začetek avgusta 1966 so odprli v restavrirani nekdanji mestni hiši nove sobane in uredili nekaj stalnih muzejskih zbirk ter galerijo kiparja Lojzeta Dolinarja. Iz nekdanjih arhivov in zaporov so izluščili veliko poznogotško stebriščno dvorano, ki jo viri omenjajo že leta 1530 in je prvotno služila za javno tržnico. V nekdanjem renesančnem plemiškem dvorcu, ki je leta 1921 postal sestavni del tedanje mestne hiše, so pod debelo plastjo ometa in beleža v veži pritličja in prvega nadstropja odkrili bogate grebenaste svode. Povsem slučajno pa so pri prekopavanju tal v pritlični veži našli še na staroslovanske grobove, ki se jih povsem domiselno vključili v muzejski aranžma. V podu so pustili nekaj odprtih in jih zatekli, same grobove spodaj pa so osvetlili. V stebriščni dvorani so uredili stalno galerijsko zbirko gorenjskega srednjeveškega stenskega slikarstva. V prvem nadstropju bodo v renesančni dvorani s pomembnim starim lesenim stropom namestili renesančno in baročno slikarstvo in plastiko. Zbirka kiparja Lojzeta Dolinarja pa je preobsežna, ker obsega 45 plastik in 16 risb. Mestno hišo bodo uredili tudi na zunanji s popravljeno fasado in bo tako celo poslopje dobilo svojo prvo podobo.

— Bolgarija slavi letos stoletnico rojstva Penča Slavejkova, svojega največjega pesnika. Poznan je predvsem kot pesnik in esejist in mnogo je napisal tudi literarnih zgodovinskih študij. Na Balkanu je bil prvi pesnik, ki je prodril v širši svet. Mnogo je potoval in srbska pesnika Rakić in Dučić sta bila njegova osebna prijatelja.

— Kamniški Mali grad, zgodovinski in kulturni umetnostni spomenik, je dobil nov stolp z baročno čebulico na vrhu, kakor ga je upodobil v svoji dobi zgodovinar Valvasor. Zdaj ima stolp obliko, kakor jo je imel v času Valvasorja, ker so tudi streho prekrili in preuredili. V nočnem času bodo reflektorji osvetljevali spomenik.

na torišču Srednje Evrope v novo občestvo v boju z zablodami laicizma iz francoske revolucije in proti zločinstvu nacizma in komunizma. Toda prav v tem smo se verjetno spet ustrašili poti, po kateri smo hodili in se v bledem konformizmu ustavljamo. Glasno in lepo smo slavili poljski milenij in s ponosom zrlili na veliko osebnost kardinala Wyszińskiego. Poljaki so prejeli krščanstvo pred tisoč leti, mimo nas pa je šla v polovičarstvu lepša stoletnica, kar smo prejeli — ne krščanstvo, ker smo ga prejeli že stoletja poprej — ampak prezrli smo jubilej prve slovenske samostojne države Karantanije (o njej govori celo Priročni leksikon, ki je izšel pod kom. oblastjo v Ljubljani leta 1955); torej je mimo 1300 let, odkar je Karantanija l. 658 še bila samostojna država velike srednjeevropske državne zveze kralja Sama. Gotovo ni bila samo efemerna, slučajna tvorba, ker se je delno ohranila do upora Ljudevita Posavskega leta 829, kjer so Slovenci nastopali kot priznani zavezniki... Leta 869 bo enajsta stoletnica začetka Kocljeve samostojne države v panonski Sloveniji... Spet jubilej, starejši od milenija danes enako zaslužjenih Poljakov. Zvestoba konservativizmu vsaj v njegovih najlepših spominih bi nam morala biti

pri srcu, saj izvira iz časov, ko sta si bila krščanstvo in slovenska državnost duhovno najbližja in bi ju zato smeli pobožno in ponosno slaviti; bati pa se je, da se bomo spet morali zateči v bojzljivo kompromisarstvo ponižne konformnosti. Naša notranja svoboda ne more ohraniti svoje čistosti, ne more se zatajiti in se pri tem zatekati v privid, češ da je vse to varno samo v naših dušah in je tam najbolj varno spravljeno. Na Poljskem je kardinal Wysziński mislil drugače in je šel v mileniju svojo pot in so ga oblasti kaznovale s tem, da so mu odvzele potni list. Nikar se ne zanašajmo na izgovor, češ da je vsaka oblast od Boga. Treba je ločiti med oblastjo in tiranstvom. Vendar zunanje tiranstvo ni tako strašno kot pa teror, ki ga nad seboj izvajamo takrat, kadar v sebi zatiramo svobodno misel o resnični slovenski državnosti, kakor je bila v naši zgodovini že pred 1300 in 1100 leti.

Lepo je, da smo popolni, kadar smo zelo ponižni. Včasih se zdi, da se trkammo nenehno na prsi s prošnjo: „Gospod, Gospod, odpusti nam da smo Slovenci!“ Ne smemo soditi naših molitev, ker Gospod dobro ve, katere naj nam v dobro obrne. Zaupajmo, saj nas štirinajststo let nikdar ni zatajil, če se sami nismo.